

Bijzondere aantastingen door insecten in 1980

door

G. van ROSSEM, C. F. van de BUND, H. C. BURGER en L. J. W. de GOFFAU

Plantenziektenkundige Dienst, Wageningen

ABSTRACT. — Remarkable infestations by (mainly introduced) insects in 1980. A Japanese Cerambycid, *Melanauster chinensis* Forster came in with bonsai material. The sisal weevil *Scyphophorus acupunctatus* Gyllenhal was found on *Yucca* from Guatemala. Japanese *Pinus parviflora* von Siebold & Zuccarini, bonsai trees, were infested with *Dichrocrocis punctiferalis* Guenée (Lep., Pyralidae). The Iris borer *Macronoctua onusta* Grote (Noctuoidea) was found in American *Sarracenia*. The interesting *Cranothrips emersoni* Girault lived in flowers of *Banksia prionotes* Lindl. from Australia. On the same Australian *Banksia* an undescribed Psyllid (Triozinae) was found forming leaf galls. *Aeonium* (Crassulaceae) from Spain proved to be the host of *Vryburgia trionymoides* (De Lotto, 1961). This species was originally described from another succulent, viz. *Caralluma dummeri* (N.E.Br.) in Kenya.

COLEOPTERA

Cerambycidae

In een kas met bonsai boompjes (o.a. *Acer palmatum* Thunb.), geïmporteerd uit Japan werden grote boktorren gevonden die schade veroorzaakten door het vreten aan de bast. We hebben hier te doen met *Melanauster chinensis* Forster. De larven ontwikkelen zich in de stam van verschillende bomen. Deze soort is verspreid in Oost-Azië, o.a. China, Korea, Japan en Taiwan.

Curculionidae

Op *Yucca*-planten, die enige tijd eerder waren ingevoerd uit Guatemala kwamen snuitkevers voor die behoren tot de soort *Scyphophorus acupunctatus* Gyllenhal, 1838 (syn. *Sc. interstitialis* Gyllenhal), de sisal snuitkever. Economisch belangrijke waardplanten waarop *Sc. acupunctatus* gevonden wordt, zijn *Agave*-, *Yucca*- en *Dracaena*-soorten. Ook werd deze kever aangetroffen op *Lophophora*, een tot de Cactaceae behorende plant, die de drug mescaline bevat.

Oorspronkelijk is het geslacht *Scyphophorus*, dat slechts twee soorten omvat, afkomstig uit de nieuwe wereld en wel zuidelijk Noord-Amerika en Midden-Amerika. Sinds echter verschillende *Agave*-soorten belangrijke vezelplanten zijn, werden ze in vele delen van de wereld geïntroduceerd als cultuurplanten.

Kalshoven (1951) maakt melding van dit insect, dat in 1916 op een vezelonderneming op Java in *Agave sisalana* Perrine werd aangetroffen (zie ook Vaurie (1971) en Woodruff & Pierce (1973)).

LEPIDOPTERA

Pyralidae

Op *Pinus parviflora* von Siebold & Zuccarini uit Japan, wederom op bonsai boompjes, werd *Dichrocrocis punctiferalis* Guenée aangetroffen. Dit is een zeer polyfage soort die schadelijk optreedt in allerlei cultuurgewassen, zoals o.a. *Ricinus*, katoen, kapok, cacao en *Dahlia*. Deze vlinder heeft een overwegend tropische verspreiding. Reeds in 1973 ontvingen wij dezelfde soort, afkomstig van *Pinus* (bonsai), eveneens geïmporteerd uit Japan.

Noctuoidea

Sarracenia uit de U.S.A. was aangetast door rupsen van *Macronoctua onusta* Grote, de zogenaamde Iris borer. Deze komt voor in Canada en de noordelijke U.S.A. De rupsen leven in de wortelstokken en andere ondergrondse delen van *Iris*, *Gemmingia* en *Lilium*. Dit is voor Nederland een riskante import in verband met de noordelijke verspreiding van deze soort.

THYSANOPTERA

In bloemen van *Protea* (suikerbossie) kwamen tripsen voor van de soort *Synaptothrips gezinae* Faure. De determinatie werd verricht door W. P. Mantel (IPO). Deze trips is uitsluitend bekend uit Zuid-Afrika, waar hij leeft in de bloemen van *Protea*.

Vier onbekende tripssoorten op *Banksia prionotes* Lindl., geïmporteerd uit Australië, werden door W. P. Mantel gedetermineerd als: *Cranothrips emersoni* Girault, *Thrips* sp., *Anaphothrips* (waarschijnlijk subgenus *Neophysopus*) en één exemplaar behorende tot de familie Aeolothripidae.

Cranothrips emersoni Girault is slechts éénmaal eerder gevonden, namelijk twee exemplaren in 1929 op *Boronia* (fam. Rutaceae) in een bos te Sunnybank, Australië. Verder is er niets over de soort bekend. Hoewel het niet zeker is dat deze trips zich op levende planten voedt, lijkt dit wel waarschijnlijk. De andere drie soorten konden niet nader worden gedetermineerd.

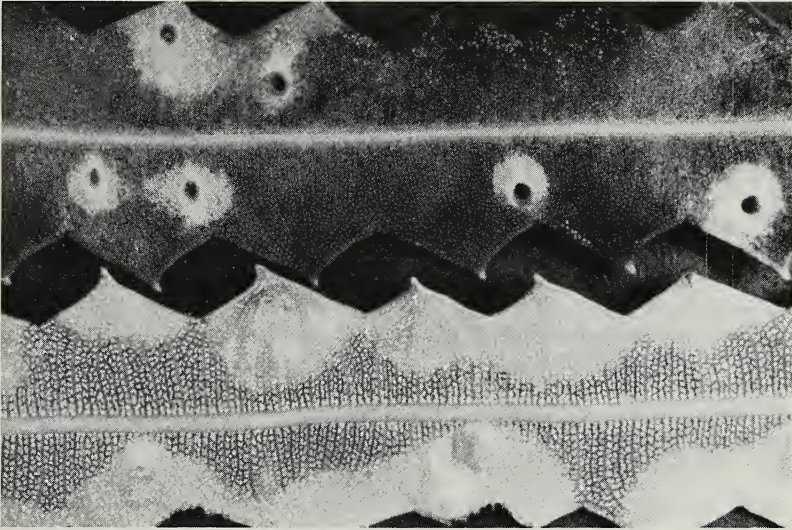

Fig. 1. Blad van *Banksia prionotes* Lindl. met gallen van een onbekende bladvlo. Foto W. J. Groenestein.

HEMIPTERA

Psylloidea

Op dezelfde planten van *Banksia prionotes* Lindl. uit Australië kwamen gallen in de bladeren voor waarin zich in elke gal een larve bevond van een bladvlo die behoort tot de onderfamilie Trioizinae. Het blijkt een onbeschreven soort te zijn. Dit vernamen wij van Dr. David Hollis (British Museum Nat. Hist.). Aan de hand van de gallen en de larven is een nadere determinatie niet mogelijk. Hiervoor zijn in ieder geval volwassen exemplaren nodig.

Coccoidea

Wiebes en Van Frankenhuyzen vonden in Meijndel (Wassenaar) in de duinen witte cocons van een schildluis op duinriet (*Calamagrostis epigeios* (L.) Roth) (fig. 2). Dit betreft de soort *Eriopeltis lichtensteinii* Signoret. Deze schildluis, die uitsluitend leeft op de bladeren van duinriet, is in ons land slechts enkele malen gevonden in de duinen tussen 's-Gravenhage en Castricum en voorts te St. Jansteen (Zld.). (Zie ook Van Rossem, Burger & Van de Bund, 1968, en Reyne, 1957.)

Op de stammen van eiken (*Quercus robur* L.) te Rijssen (Ov.) en Beugen (N.Br.) werd een

Fig. 2. Cocons van *Eriopeltis lichtensteinii* Signoret op Duinriet (*Calamagrostis epigeios* (L.) Roth.). Foto A. A. Wiebes-Rijks.

dichte bezetting met schildluizen van de soort *Kermes quercus* (Linnaeus) vastgesteld. Deze schildluis, die in geheel Europa voorkomt op *Quercus*, is uit ons land slechts van enkele vindplaatsen bekend (Delden en omgeving Sittard). Bij Sittard en langs de weg van Sittard naar Roermond was indertijd sprake van een sterke aantasting. De schildluizen ontwikkelen zich vooral in schorspletten van stammen en dikke takken, dikwijls aan de zuidzijde, waar het warmer is. De overwintering vindt waarschijnlijk plaats in het tweede larvestadium. De wijfjes, die omstreeks mei volwassen worden, zetten de eieren af in een soort broedholte van het moederdier. De jonge larven verschijnen tussen begin juni en half augustus. Er treedt één generatie per jaar op (Reyne, 1957).

Op *Aeonium* (Crassulaceae), geïmporteerd uit Spanje, kwam een schildluis voor, die zeer waarschijnlijk behoort tot de soort *Vryburgia trionymoides* (De Lotto, 1961). Deze Pseudococcide is slechts bekend van één eerdere vondst in 1956 te Nairobi, Kenya, op *Caralluma dummeri* (N.E.Br.) (Asclepiadaceae) (De Lotto, 1961 en 1967).

ACARINA

Op een door Wiering ingezonden *Calluna*-plant uit een Pinetum te Hilversum bevonden zich spintmijten van de soort *Eotetranychus muscicola* (Oudemans). Deze spintmijt wordt in ons land onregelmatig en doorgaans in kleine aantallen gevonden op *Calluna vulgaris*. In heidevelden en in natuurlijke vegetaties waar *Calluna* in voorkomt is het optreden van de spintmijt van geen betekenis voor de groei en ontwikkeling van de heideplanten. Dit kan soms wel het geval zijn in kwekerijen en in heidetuinen. Daar kunnen de spintmijten onder bepaalde omstandigheden zo talrijk worden dat dit aanleiding kan geven tot verbruining en afsterven van het blad. (Van Rossem, Burger & Van de Bund, 1966.)

Een *Yucca*-plant te Babiloniënbroek (N.Br.) was aangetast door galmijten (Eriophyidae). Het betrof hier de soort *Phytocoptella yuccae* (Keifer). Deze vrijlevende galmijten, die met de loep niet of nauwelijks zichtbaar zijn, kunnen onder bepaalde omstandigheden zeer talrijk voorkomen. Als gevolg van hun steek- en zuigactiviteit kan er soms aanzienlijke schade aan de plant ontstaan, waardoor de bladeren niet goed uitgroeien, geel verkleuren en afsterven.

LITERATUUR

- Lotto, G. de, 1961. New Pseudococcidae (Homoptera: Coccoidea) from Africa. — *Bull. Brit. Mus. (Nat. Hist.) Entomology* 10 (6): 211-238, Plates 20-49.
- , 1967. The Mealy Bugs of South Africa (Hom.: Pseudococcidae), I. — *Entomology Mem. Dep. Agric. Un. S. Afr.* 12: 1-28, 10 figs.

- Kalshoven, L. G. E., 1951. *De Plagen van de Cultuurgewassen in Indonesië* 2: 812-814. W. van Hoeve, 's-Gravenhage, Bandoeng.
- Reyne, A., 1957. Snavelinsekten - Rhynchota. I Nederlandse Schildluizen (Coccidae). — *Wet. meded. K. ned. natuurh. Veren.* 22: 1-44.
- Rossem, G. van, H. C. Burger & C. F. van de Bund, 1966. Schadelijke Insekten in 1965. — *Ent. Ber., Amst.* 26: 175-178.
- , 1968. Schadelijke Insekten in 1967. — *Ent. Ber., Amst.* 28: 206-210, 1 fig.
- Vaurie, P., 1971. Review of Scyphophorus (Curculionidae: Rhynchophorinae). — *Coleopts Bull.* 25 (1): 1-8, 11 figs.
- Woodruff, R. E. & W. H. Pierce, 1973. Scyphophorus acupunctatus, a weevil pest of Yucca and Agave in Florida (Col., Curcul.). — *Fla. Dep. Agric.* 135: 1-2, 5 figs.
- Plantenziektenkundige Dienst, postbus 9102, 6700 HC Wageningen.

PERSONALIA

Op 28 december 1980 overleed ons lid de heer J. M. A. van Groenendael, rustend arts, in de ouderdom van bijna 85 jaar. De heer van Groenendael heeft een belangrijke collectie vlinders bijeengebracht. Deze is geschonken aan het Instituut voor Taxonomische Zoölogie van de Universiteit van Amsterdam. Dit instituut heeft hem in 1979 begiftigd met de legpenning „Natura peperit scientiam”.

Op 18 februari 1981 promoveerde ons lid P. Oosterbroek aan de Universiteit van Amsterdam tot doctor in de wiskunde en natuurwetenschappen op een proefschrift getiteld: „A revision of the Western Palaearctic species of *Nephrotoma* Meigen, 1803 (Diptera, Tipulidae)”. Promotor was prof. dr. J. H. Stock, coreferent was prof. dr. J. T. Wiebes.

Op 4 maart 1981 promoveerde ons lid J. C. A. van Etten aan de Universiteit van Amsterdam tot doctor in de wiskunde en natuurwetenschappen op een proefschrift getiteld: „Population diversity in the tsetse fly *Glossina pallidipes* Austen”. Promotor was prof. dr. W. Helle, coreferent was prof. dr. J. J. Laarman.

HUBERT, M., *LES ARAIGNEES*, 277 pp, 228 fig., 16 kleurenplaten. Boubée, Parijs, 1979. ISBN 2-85004-020-7. Prijs f 67,50.

Frankrijk heeft een grote arachnologische traditie: de onsterfelijke Walckenaer als grondlegger van het eerste uur, Simon als beschrijver en synthetist van wereldformaat, Millot, Berland, en vele anderen.

Wie bij het openslaan van dit boek zo iets verwacht te vinden als een opvolger van Simons „*Les Arachnides de France*” (1914-1937) komt beslist bedrogen uit; dat zal voorlopig wel het standaardwerk over de Franse arachnidenfauna blijven. Dit nieuwe boek is niet meer dan een zéér oppervlakkige inhoud met fraai ogende kleurenplaten (zowel prenten als kleurenfoto's) in een aantrekkelijke omslag. Het is stellig bedoeld om in die vorm een gat in de markt te vullen. In 68 pagina's worden algemene zaken als verzamelen en conserveren, morfologie, anatomie en biologie behandeld. Correct maar oppervlakkig, redelijk modern, al zijn vrijwel alle figuren overgenomen uit oudere literatuur. Het tweede, systematische deel bevat tabellen ter bepaling van families en genera. Per genus worden vervolgens alleen de algemene soorten opgesomd en door een korte diagnose gekarakteriseerd. Wie een beetje in de spinnen thuis is zal begrijpen dat dit laatste vrijwel altijd zinloos moet zijn. In vele gevallen wordt volstaan met opgave van de lichaamslengte, (soms) een (originele!) afbeelding van de genitalia, een biotoopaanduiding en de globale verspreiding; de afbeeldingen zijn bruikbaar, de diagnoses vanwege hun gebrek aan diepgang zelden. Indeling en nomenclatuur zijn van een nu ongebruikelijk archaisch type. Vrijwel geen enkel resultaat van het taxonomisch onderzoek van de laatste 30 jaar heeft de auteur blijkbaar bereikt. Men zal het wellicht aanschaffen vanwege de gekleurde afbeeldingen, maar ook daar bij nadere beschouwing teleurgesteld worden. Bedoeld en hooguit geschikt voor de Franse leek en scholier, en dan alleen omdat er in Frankrijk op dit gebied niets beters te krijgen is. — P. J. van Helsdingen.